

L'AVENC D'EN PATRONA (Pollença, Mallorca)

per Miquel TRIAS

Secció d'Espeleologia del G. E. M. Ciutat de Mallorca

Abstract

Survey and description of a pot-hole from the Formentor peninsula is presented. Being 129 m deep it deserves to be in the 14th place of the Inventory of Deepest Majorcan Caverns, with 22 other caverns, all of them with minimum depth of 100 m.

Résumé

Nous présentons la topographie et la description d'un nouveau gouffre dans la péninsule de Formentor.

Sa profondeur de 129 m le rend digne de prendre place dans l'inventaire des cavités les plus profondes de Mallorca où il est classé quatorzième sur 22 cavités de plus de 100 m de profondeur.

Introducció

La cavitat objecte d'aquesta breu nota descriptiva fou trobada el gener de 1993 durant una excursió familiar per Joan Ramon Bosch fill, i batida amb el malnom de la seva família. La zona on s'obri la seva boca, amb hermoses panoràmiques de la península de Formentor i de la badia de Pollença, no feia pensar que amagàs un avenc d'aquestes característiques: boca grossa i vistable, i a prop d'una carretera per on han passat sovint espeleòlegs de reconegut prestigi, si més no per anar a vivaquejar a les antigues instal·lacions militars de la Talaia d'Albercutx.

La seva fondària de 129 m fa que sigui digne de figurar al registre de les cavitats més fondes de Mallorca, on s'hi inclouen les que tenen un mínim de 100 m. En aquesta relació (ANÒNIM, 1990) fins ara de 22 cavernes, l'Avenc den Patrona figura amb el número 14, per darrera l'Avenc del Pla de les Basses i per davant l'Avenc de sa Pedra. La nostra nota actualitza el catàleg de les cavitats més fondes de la Balear major, catàleg per altra banda encara pendent de publicació: només s'han publicat llistes o relacions de les cavitats, si bé que individualment quasi totes han estat publicades.

Situació

L'avenc es localitza a un paratge de gran bellesa, al coster sud de la Talaia d'Albercutx, terreny rost que davalla d'aquest cim, punt orogràfic culminant de la península de Formentor, fins al Caló, allà on comença la Punta de l'Avançada.

La seva localització és fàcil i còmoda, hi arribarem per la carretera de Formentor, que deixarem a l'aparcament del mirador del Colomer, agafant la carretera que puja a la Talaia, carretera que actualment és oberta a tothom; hem de seguir per aquesta carretera fins el punt en què travessa la carena, allà podrem deixar el vehicle i davallant pel coster uns 100 m cap al sud, trobarem l'avenc a una cresta poc marcada que per llevant domina El Caló. La seva cota és de 200 m, i per situar-nos-hi ens pot ajudar una torre d'electricitat on es bifurca la línia cap a Formentor i cap a les instal·lacions de la Talaia.

Descripció

Els 129 metres de fondària de l'Avenc d'en Patrona estan subdividits en diferents pous excavats se-

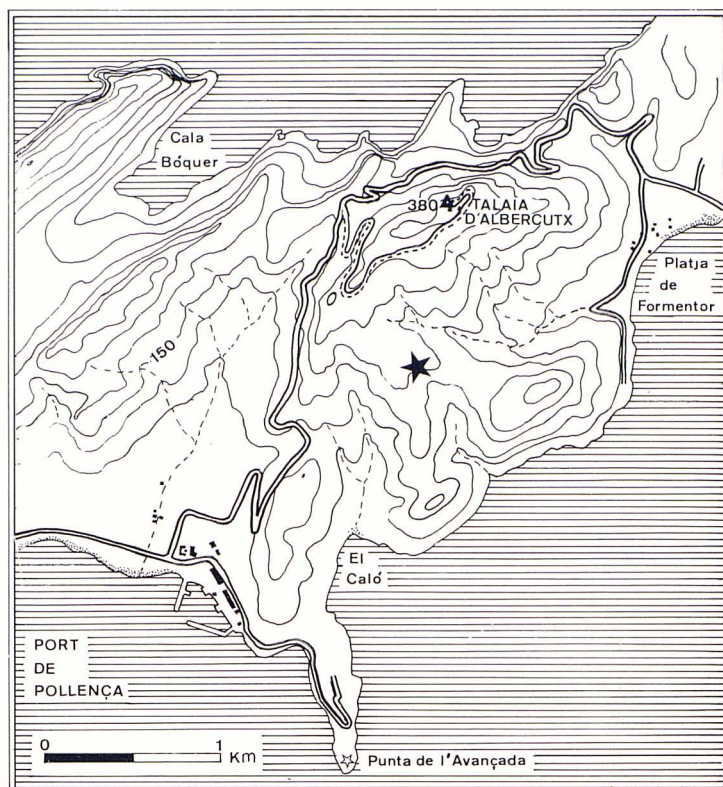

Figura 1:

Plànol de situació de l'Avenc d'en Patrona a la península de Formentor. L'avenc és la gran estrella negra, l'estrella blanca és el far de la Punta de l'Avançada.

guint diàclasi de direccions perpendiculars alternativament, cosa que li dona una certa complicació dins la verticalitat bàsica.

La boca és una petita depressió de 5×2 m subdividida per roques encltxades, oberta directament a un espaiós pou de 41 m de fondària i 8 m d'amplada màxima; per davallar en aeri i evitar fregaments inoportuns, ens hi podem aficar per la part més occidental, estreta i incòmoda, on trobarem un spit davall d'una de les roques. Al cantó SE aquest pou en contacta un altre de 22 m; la seva capçalera es pot desgrimpar, més avall en el seu punt més estret trobarem un spit on podrem fraccionar per davallar els 17 m finals, si bé que és recomenable col·locar un separador un poc més avall de la meitat per evitar unes puntes de la roca encaixant bastant esmolades. El fons d'aquest pou forma una estreta galeria de direcció E-O, on s'obrin tres pous més, dos de poca fondària (5 i 3 m) a ponent, i un tercer a llevant, que és la continuació cap al fons; en aquest lloc són visibles els estrats inclinats 25 graus cap a S70E i es dona un canvi de diàclasi coincidint amb el canvi de pou; el pou s'interromp als 10 m, enc que genèticament la seva continuació per davall de la gran penya que el subdivideix sigui el mateix fus; estrictament aquest pou s'acaba als 17 m quan entra en contacte amb el que té per davall, excavat damunt una diàclasi de direcció perpendicular a la seva; per equipar-lo podem fermar la corda a unes petites estalagmites a 1,50 per damunt la seva vora i al costat sud; per davallar la part més enllà del replà cal fraccionar al costat oest on hi ha un spit davall d'una punxa vertical de roca o *macà*.

La davallada des del spit té prop dels 22 m i ens porta a un replà inclinat i ple de blocs on assolim els 95 m de fondària; per superar-lo fraccionarem a un d'aquests i baixarem 11,50 m més fins a un replà ben definit format per penyes encallades, des d'on podrem arribar al fons del pou a $-123,50$ m amb una davallada de 17 metres facilitada per un spit situat davall una penya del costat sud. No és emperò aquest el punt més fondo de l'avenc; per arribar-hi hem de davallar pel costat NO fins a 5 m del fons, on hi ha una finestra que comunica amb una galeria de direcció NO-SE, a l'inici de la qual per un pouet estret, inclinat i fangós, assolirem la cota més baixa de la cavitat: 129 metres.

Morfologia i gènesi

Ens trobam davant d'un bon exemple de cavitat vertical fusiforme (GINÉS & GINÉS, 1987) fenomen hipogeu majoritari a la Serra de Tramuntana. El seu conjunt morfològic és el clàssic d'aquest tipus de cavitat: formes de dissolució i clàstiques, amb alguns acúmul·ls d'enderrocs dignes de menció, especialment a la part inferior. Els depòsits litoquímics com és normal són intrascendents i es redueixen a alguns revestiments parietals i poques estalactites.

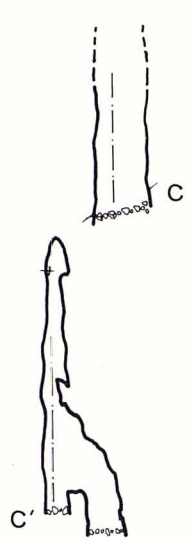
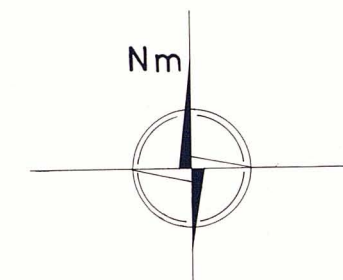
Els distints pous que el formen s'han excavat seguint dos sistemes de diàclasi de direcció NO-SE i NE-SO, que es manifesten alternativament a cada canvi de pou seguint l'evolució vertical de l'avenc.

Malgrat que aquest tipus de cavitat és típic de la zona d'infiltració d'un massís, el terreny on s'obri no

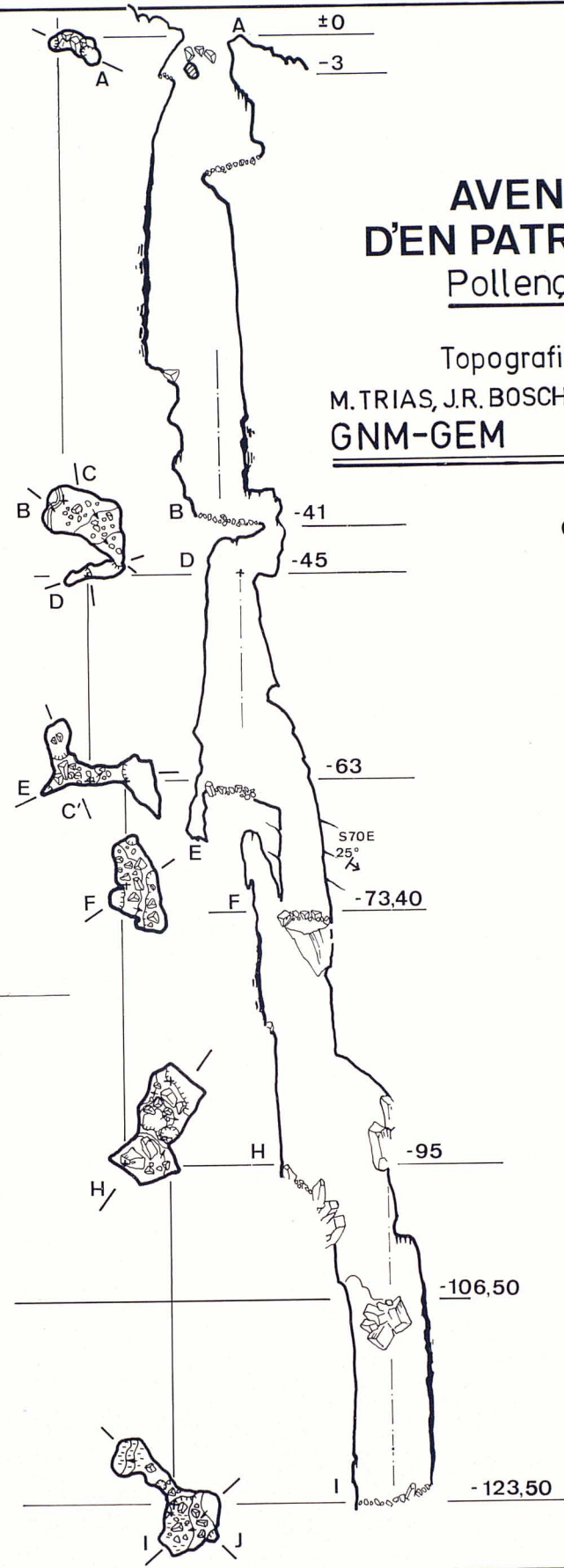
AVENC D'EN PATRONA

Pollença

Topografia
M. TRIAS, J.R. BOSCH, M. ESPINAR
GNM-GEM 7-2-93

- 129

presenta cap forma d'absorció que es pugui relacionar amb la seva gènesi, a més que el seu fort rost fa pensar en un drenatge per escorrentia superficial molt superior al d'infiltració en profunditat. Aquesta aparent contradicció es pot resoldre atribuint a l'avenc una gran antiguitat, excavant-se quan el relleu seria molt diferent de l'actual i les condicions climàtiques més favorables a l'espeleogènesi, cas molt freqüent entre les formes hipogees dels carsts mallorquins (TRIAS et alia., 1990).

Bibliografia

- ANÒNIM (1990): «Actualització del registre de cavitats més fondes de l'illa de Mallorca». *Endins*, 16: 74. Ciutat de Mallorca.
- GINÉS, A. & GINÉS, J. (1987): «Características espeleológicas del Karst de Mallorca». *Endins*, 13: 3-19. Ciutat de Mallorca.
- TRIAS, M.; ESPINAR, M. & BOSCH, J. R. (1990): «L'Avenc de Fra Rafel (Escorca, Mallorca)». *Endins*, 16: 11-15. Ciutat de Mallorca.